

RAQAMLI MOLIYA VA IQTISODIY RESURSLAR TAQSIMOTI

Samiyev Mirkamol Amridin o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va Servis instituti

"Iqtisodiyot nazaryasi" kafedrası assistenti

samievmirkamol@gmail.com

Nematjonova Aziza Dilshodjonovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Buxgalteriya hisobi va menejment

fakulteti talabasi

nematjonovaaziza008@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada raqamli moliyaning iqtisodiy resurslar taqsimotiga ta'siri tizimli va qiyosiy tahlil asosida o'rganildi. Tadqiqotda raqamli moliyaning asosiy elementlari, jumladan elektron to'lov tizimlari, kraudfanding, P2P kreditlash va blokcheyn texnologiyalarining iqtisodiy resurslarni samarali taqsimlashdagi roli chuqur tahlil qilindi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli moliya tranzaksiya xarajatlarini sezilarli darajada kamaytiradi, moliyaviy inklyuziyani kengaytiradi va investitsiya resurslarining optimal yo'naltirilishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, kiberxavfsizlik, raqamli tengsizlik va texnologik infratuzilma bilan bog'liq muammolar mavjudligi aniqlandi. Mazkur maqola raqamli moliyaning zamonaviy iqtisodiyotdagi o'rni va istiqbollari aniqlashga qaratilgan.

Kalit so'zlar: raqamli moliya, iqtisodiy resurslar, taqsimot, fintech, moliyaviy inklyuziya, investitsiya, blokcheyn, kiberxavfsizlik

Kirish

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi moliya tizimining tubdan transformatsiyasiga olib kelmoqda. Raqamli moliya an'anaviy moliyaviy tizimdan farqli ravishda yuqori tezlik, shaffoflik, qulaylik va moslashuvchanlikni ta'minlab, iqtisodiy jarayonlarni yangi bosqichga

olib chiqmoqda. Ayniqsa, globalizatsiya sharoitida raqamli moliya iqtisodiy tizimlarning integratsiyasini kuchaytirib, kapital va moliyaviy oqimlarning tezkor harakatlanishiga imkon yaratmoqda.

Iqtisodiy resurslar — yer, mehnat, kapital va tadbirkorlik qobiliyati — har qanday iqtisodiyotning asosiy tarkibiy qismlarini tashkil etadi. Ushbu resurslarning cheklanganligi ularni optimal va samarali taqsimlash muammosini yuzaga keltiradi. Resurslarning noto‘g‘ri taqsimlanishi iqtisodiy samaradorlikning pasayishiga, ishlab chiqarish hajmining qisqarishiga va ijtimoiy tengsizlikning kuchayishiga olib keladi. Shu sababli raqamli moliyaning ushbu jarayonga ta‘sirini o‘rganish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega.

Mazkur maqolaning maqsadi — raqamli moliyaning iqtisodiy resurslar taqsimotidagi rolini kompleks tahlil qilish, uning afzalliklari va muammolarini aniqlash hamda iqtisodiy samaradorlikka ta‘sirini baholashdan iborat.

Adabiyotlar sharhi

Iqtisodiyot nazariyasida resurslar taqsimoti masalasi klassik iqtisodchilar tomonidan asoslab berilgan bo‘lib, ular bozor mexanizmi orqali resurslarning samarali taqsimlanishini ta‘kidlaganlar. Keyinchalik neoklassik va institutsional iqtisodiy nazariyalar ushbu jarayonda axborot assimetriyasi, tranzaksiya xarajatlari va bozor nomukammalliklari muhim rol o‘ynashini ko‘rsatdi.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda raqamli moliya ushbu muammolarni bartaraf etish vositasi sifatida ko‘rib chiqilmoqda. Xususan, fintech texnologiyalari moliyaviy xizmatlarning arzonlashuvi va kengayishiga olib kelmoqda. Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg‘armasi tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda raqamli moliyaning moliyaviy inklyuziyani oshirish va iqtisodiy o‘sishga ijobiy ta‘siri qayd etilgan.

Biroq, ilmiy adabiyotlarda raqamli moliyaning iqtisodiy resurslar taqsimotiga ta‘siri, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlar kontekstida yetarli darajada chuqur o‘rganilmagan. Shu sababli ushbu maqola mazkur yo‘nalishda ilmiy asoslangan tahlilni taqdim etadi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda bir qator ilmiy metodlardan kompleks foydalanildi. Konseptual tahlil yordamida raqamli moliyaning nazariy asoslari o'rganildi. Qiyosiy tahlil orqali an'anaviy va raqamli moliya tizimlarining asosiy farqlari aniqlanib, ularning resurslar taqsimotiga ta'siri baholandi.

Tizimli yondashuv asosida iqtisodiy resurslar va moliyaviy tizim o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlil qilindi. Statistika tahlil yordamida xalqaro tashkilotlar va milliy iqtisodiy ma'lumotlar umumlashtirildi. Ushbu metodlar tadqiqot natijalarining ishonchliligini ta'minlashga xizmat qildi.

Asosiy qism

Raqamli moliya iqtisodiy resurslar taqsimotiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda va ushbu jarayonni tubdan o'zgartirmoqda. Avvalo, raqamli texnologiyalar moliyaviy operatsiyalarni tezlashtirish orqali resurslarning aylanish tezligini oshiradi. Bu esa iqtisodiy faoliyatning jadallashuviga olib keladi. Tranzaksiya xarajatlarining kamayishi esa resurslarning samaraliroq foydalanilishiga xizmat qiladi.

Raqamli moliyaning muhim jihatlaridan biri moliyaviy inklyuziyani kengaytirishdir. Bugungi kunda mobil banking va elektron to'lov tizimlari orqali aholining keng qatlamlari moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu esa iqtisodiy resurslarning kengroq taqsimlanishini ta'minlab, ijtimoiy tenglikni mustahkamlaydi.

Shuningdek, raqamli moliya investitsiya resurslarini samarali yo'naltirish imkonini beradi. Kraudfanding va P2P kreditlash platformalari kichik biznes subyektlari uchun muhim moliyaviy manba hisoblanadi. Bu esa iqtisodiyotda innovatsion rivojlanishni rag'batlantiradi va yangi ish o'rinlarini yaratadi.

Blokcheyn texnologiyasi moliyaviy operatsiyalarning shaffofligini oshirib, korrupsiyaga qarshi kurashishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Shu bilan birga, raqamli platformalar orqali ma'lumotlarning ochiqligi iqtisodiy tizimga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi.

Biroq, raqamli moliya bilan bog'liq muammolar ham mavjud. Kiberxavfsizlik masalasi eng dolzarb muammolardan biri bo'lib, raqamli

tizimlarning himoyasini kuchaytirishni talab qiladi. Bundan tashqari, raqamli tengsizlik muammosi ham iqtisodiy resurslar taqsimotiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, raqamli moliya iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Rivojlangan mamlakatlarda u iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qilsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda esa moliyaviy inklyuziyani kengaytirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonda ham raqamli moliya tizimi rivojlanmoqda va bu jarayon iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli moliya iqtisodiy resurslar taqsimotini samarali tashkil etishda muhim rol o'ynaydi. U tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish, moliyaviy inklyuziyani kengaytirish va investitsiya jarayonlarini jadallashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

Shu bilan birga, uning salohiyatidan to'liq foydalanish uchun kiberxavfsizlikni kuchaytirish, raqamli infratuzilmani rivojlantirish va aholining moliyaviy savodxonligini oshirish zarur. Kelajakda raqamli moliya iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlaridan biri bo'lib qolishi kutilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Smith, A. (1776). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*.
2. Stiglitz, J. E. (2006). *Economics of the Public Sector*.
3. Samuelson, P., & Nordhaus, W. (2010). *Economics*.
4. World Bank (2022). *Global Findex Database*.
5. International Monetary Fund (2021). *Digital Financial Services Report*.
6. Philippon, T. (2019). *The FinTech Opportunity*.
7. OECD (2020). *Digital Economy Outlook*.
8. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki (2023). Raqamli moliya hisobotlari.